ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ—ՏԱՐԻ—ԹԻՒ—1138—ՇԱԲԱԹ—11—ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ—1871

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին ի Պոլիս համար 180 ղշ.
» Գաւառաց » 10 Մէճ.
Կէսամեայ ի Պոլիս » 90 ղշ.
» Գաւառաց » 5 Մէճ.
Իւրաքանչիւր թիւին գին 50 փր.
Ծանուցման [illegible] ամեն տողի համար 3 ղուրուշ [illegible] համար 2 ղուրուշ [illegible] համար [illegible]

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գացած լրագրաց ճամբու ծախքը յաճախորդութեան վրայ է.

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պէտք ուղղուի, ի Պոլիս, Չինիլի խան, Մասիսի գրասենեակը։

Ճամբու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Քաղաքական հորիզոնը թէ՛ եւս առ այժմ անամպ կերեւի, բայց ապագային վրայ մարդիկ աներկեւան չեն։ Ընդհանուր կասկած մը, անստուգութիւն մը կը տիրէ Եւրոպիոյ մէջ. եւ ամեն մարդ ներկայ խաղաղութիւնն առժամանակեայ զինադադար մը կը համարի։

Այս միտքն եւ անոր պատճառն հետեւեալ կերպով կը բացատրէ Անգղիական Տէյլի Նիւզ լրագիրը։

« Կասկածի առիթ մը կը տիրէ Եւրոպիոյ մէջ, Մադրիտէն մինչեւ Մոսկուա, եւ Սթօքհոլմէն մինչեւ Կ. Պոլիս։ Այս տագնապը դիւանագիտական որ եւ է խնդրէ մը ծագած չէ, բնաւ ծանուցագիր մը չէ փոխանակուած, բնաւ վերջնագիր մը չէ ղրկուած, բնաւ զօրաբանակ մը պատերազմի չէ կոչուած, եւ սակայն չկայ Եւրոպիոյ մէջ քաղաքագէտ մը, որ խաղաղութեան հաստատ մնալուն վըրայ չկասկածի։

« Ամեն մարդ կ'զգայ որ Եւրոպիոյ քաղաքականութեան հին խարիսխն աւրուած է, եւ չգիտեր թէ նորն ուրիշ կնճիռներու եւ ուրիշ պատերազմաց առիթ չպիտի տայ։»

Իրաց այս վիճակին մասամբ մ'ալ պատճառ տուած կերեւի Կասթէյնի եւ Սալցպուրկի մէջ եղած գաղտնի դաշնակցութիւնը, որ գլխաւորապէս Գաղղիոյ եւ մասամբ մ'ալ Ռուսիոյ դէմ նիւթուած կը կարծուի։

Պ. Պիսմարք գիտնալով որ Գաղղիա չպիտի մոռնայ այն մեծ հարուածը՝ զոր կրեց, յաղթութեան անմոռանալի ատելութեամբը կրեց, անոր ապագայ վրէժխնդրութեան դէմ ապահովութիւն ձեռք բերել կուզէ, եւ Ռուսիոյ վրայ չվստահելով վասն զի Աւստրիոյ հետ բարեկամութիւն հաստատելու եւ զայն իրեն դաշնակից ընելու խորհուրդը մտադրած է։ Աւստրիա ալ՝ որովհետեւ Ռուսիայէն կասկած ունի, եւ Գաղղիայէն ալ չկրնար ձեռնտուութիւն յուսալ Գերմանիոյ բարեկամութենէն կ'սպասէ իր ապահովութիւնը։

Հարկ չկայ ըսելու թէ այսպիսի դաշնակցութիւն մը Ռուսիոյ հաճոյ չէր կրնար ըլլալ. ուստի՝ ինչպէս որ արդէն քանի մը նշաններէ կը տեսնուի, եւ ինչպէս որ Գաղղիոյ արտաքին գործոց պաշտօնեայ Պ. Ռեմիւզա ալ իր մէկ բարեկամին ըսած է, Ռուսիա Անգղիոյ եւ Գաղղիոյ մօտենալու միտում ցոյց կուտայ եւ անոր ալ հետեւանքը կը լինի դաշնակցութեան դէմ դաշնակցութիւն։

Պրուսէլի Նօռ լրագիրը, որ Ռուսիոյ կառավարութեան քաղաքականութիւնը կը պաշտպանէ միշտ, 1867էն Սալցպուրկի մէջ Գաղղիոյ եւ Աւստրիոյ կայսերաց տեսակցութեան վրայ կարեւոր տեղեկութիւններ կը հրատարակէ, որք Ռուսիոյ արտաքին գործոց պաշտօնատունէն հաղորդուած կը կարծուին։

Այն տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Նափոլէոն եւ Ֆրանչիսկոս Յովսէփ կայսերք, առկէց չորս տարի առաջ Սալցպուրկի մէջ գաղտնի դաշնակցութիւն մ'ըրած էին Պրուսիոյ թագաւորին եւ Պ. Պիսմարքի քաղաքականութեան դէմ. բայց պարագաները՝ մանաւանդ Պ. Պիսմարքի ճարտարութիւնն՝ 'ի դերեւ հանեցին անոնց խորհուրդը։

Գաղղիոյ մէջ ազգային ժողովոյ լուծումը խնդրելու համար հանրագիր մը կ'ստորագրուի. Արդէն հարիւրի չափ լրագիր հանրապետութեան կողմնակից գրուած են, եւ ամեն ջանք 'ի գործ կը դնեն անոր յաջողութեան համար։

Հանրապետականները հանրապետականք են, որք դատաւոր վարչական եւ դատաստանական իշխանութիւններն իրենց կողմնակից ունենալով վասն զի մեծագոյն մասը Պ. Կամպեթթայի եւ Պ. Քրէմիէօյի անուանած անձինքն են, ընտրական պայքարին մէջ յաղթել կը յուսան. ուստի կ'աշխատին որ ներկայ ազգային ժողովը լուծելով նոր ժողով մ'ընտրել տան։

Միապետականք ալ՝ ընդհակառակն՝ հանրապետութիւնն 'ի դերեւ հանելու եւ ներկայ ժողովը պահելու կը ջանան՝ անդամոց մեծագոյն մասը միապետական ըլլալուն համար։

Այս վերջինները կուզեն ժամանակ վաստկիլ յուսալով որ հանրապետականք սխալներ կը գործեն, երկիրը կը դժգոհեցնեն, եւ միապետութեան դարձուածը կը դիւրանայ։

Կըսուի թէ Պ. Թիէր՝ հանրապետութեան նախագահ անուանելէն առաջ հանրապետութեան նպաստաւոր կերեւէր, թերեւս ազգային ժողովը վախցնելու եւ իրեն նպաստաւոր ընելու փորձութիւնն մ'էր. Բայց հիմա փոխուած ըսուած է հանրապետական չարութենէն եւ առաջնոր անձնելու կաշխատի. վասն զի գիտէ որ եթէ հանրապետականք ժողովին մէջ մեծագոյն մաս ունենան, շատ հաւանական է որ գործադիր իշխանութիւնը Պ. Կամպեթթայի յանձնեն։ Այս պատճառաւ իրեն բարեկամներով լրագրոց միջոցաւ ուժգնապէս կը մաքառի հանրապետութեան դէմ, եւ նպատակէն վրիպեցնելու կաշխատի։

Իտալիոյ կառավարութեան դեսպան Պ. Նիկրայի եւ Պ. Թիէրի մէջ ծագած դժուարութեան վրայ ալ մանրամասն տեղեկութիւններ կը բերեն լրագիրք ոմանք. ոմանք ալ սուտ կը հանեն զանոնք. Բայց կըսուի թէ լուրերը բոլորովին անհիմն են։

Առաջնոց խօսքին նայելով Պ. Թիէր զգուշութեան պատճառանքներ ունեցած է Իտալիոյ դեսպանին դէմ. վասն զի, կըսեն նախ թէ Պ. Նիկրա մտերիմ յարաբերութիւն ունի կայսերութեան գլխաւոր կողմնակիցներուն հետ. Երկրորդ, սեպտ. 4ի անցքերը քննող յանձնաժողովին առջեւ Պ. Թիէրի տուած վկայութիւնները Պ. Նիկրա՝ հակառակ ամեն դիւանագիտական օրինաց՝ երեւան հանել է, վկայութիւնք, որոց մէջ Պ. Թիէր ըսած է թէ Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորն իր պաշտօնեայներէն աւելի նպաստաւոր գտնուած էր Գաղղիոյ. Երրորդ, Պ. Նիկրա խրատ տուեր է իր կառավարութեան որ Աւստրո—Պրուսիական դաշնակցութեան մէջ մանէ հակառակ Գաղղիոյ. եւ 'ի լրումն ամենայնի, Պ. Թիէրի վերջին անգամ հանրապետութեան նախագահ անուանուելուն առթիւ տէրութեանց դեսպաններուն անոր շնորհաւորել գացած ժամանակ Պ. Նիկրա չէր ընկերացած անոնց, եւ հետեւեալ օրը նամակ մը գրելով այս զանցառութիւնը դարմանել ուզած էր։

Այս տեղեկութիւններն, ինչպէս ըսինք, բոլորովին անհիմն չեն կրնար ըլլալ. բայց որովհետեւ դժուարութիւնը հիմա հաշտութեան փոխուած է, Պ. Նիկրայի բարեկամները սուտ հանելու կաշխատին։

Անցեալ 9ին իրիկունը Պ. Թիէր ճաշ մը տուաւ երեսուն հրաւիրելով, որոց երկուքը խիստ անակնկալ հիւրեր էին, այն է Գաղղիոյ մէջ կեցող Գերմանական զօրաց հրամանատար Մանթէօֆել զօրապետն եւ իր առաջին անձնադրահապետը, որ առաւօտուն Փօնթ բինէն եկած էին Պ. Թիէրի ծանուցանելու թէ Գերմանական զօրքերը Փարիզի բերդերէն եւ մօտակայ չորս գաւառներէն պիտի մեկնին։ Մանթէօֆել զօրապետը վերջին ժամանակներս սիրալիր քաղաքավարութեան եւ մեծ չափաւորութեան փորձեր տուած ըլլալով, Պ. Թիէր ճաշի հրաւիրեց զայն։

Գաղղիոյ բանակէն ալ երկու զօրապետք հրաւիրուած էին, Շանզի եւ Տիւքրօ զօրապետները, ինչպէս նաեւ ազգային ժողովոյ աջակողմեան եւ ձախակողմեան անդամոց գլխաւորները։

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փարիզ 20 սեպտ.

Պրուսիոյ հետ կնքուելիք մաքսական դաշնադրութեան մէջ ազգային ժողովին մտցուցած քանի մը փոփոխութեանց վրայ Արնիմ կոմսն իր կառավարութեան կարծիքը հարցնելու պարտաւորուելով, փոխանակելիք բանակցութիւնները կրնան դաշնադրութեան կնքումն ուշացնել. բայց մեծ դժուարութիւն մը ծագած չէ, եւ բանակցութիւնները լաւ ճամբու մէջ են։

Պէրլին 20 սեպտ.

Քորէսփօնտանս Բրովենցիալ լրագիրը կըսէ թէ մաքսական դաշնադրութեան Ալզասի վերաբերեալ կէտերուն վրայ եղած բանակցութիւնները ծանր դժուարութեանց հանդիպեցան, որք կրնան բանակցութեանց խզումն պատճառել, որովհետեւ ազգային ժողովը տնտեսական փոփոխութիւններ մտցուցած է անոր մէջ, որք նոր զիջումներ կը պահանջեն 'ի նպաստ Գաղղիոյ։

Աթէնք 18 սեպտ.

Թագաւորն եւ արքայական ընտանիքն Աթէնք վերադարձան. Թագաւորը քանի մ'օրէն Պելոպոննէսի պիտի երթայ Տանիմարքայի Թագուհին դիմաւորելու։

Կալկաթա 19 սեպտ.

Կալկաթայի ատեանին դատաւորը դաշունով զարնուեցաւ բնիկէ մը, եւ վիճակը շատ ծանր է։

Լոնտրա 21 սեպտ.

Պըթ փաստաբանը, որ Ֆէնիաններուն պաշտպանն եւ Իռլանտայի ինքնօրինութեան ջերմ կուսակից է, Իռլանտայի Լիմէրիք քաղաքին կողմէն Անգղիոյ խորհրդարանին անդամ ընտրուեցաւ առանց ընդդիմութեան։

Անգղիոյ Պանքան իր զրամագեղը հարիւրին 3ի հանեց։

Պէրլին 20 սեպտ.

Անցեալ շաբթու Քէնիկսպէրկի մէջ երեք հարիւր հոգի մեռան քոլէրայէն։

Փարիզ 21 սեպտ.

Գերմանական զօրքերը Սէնի աջակողմեան բերդերը բոլորովին պարպեցին եւ Գաղղիական զօրաց յանձնեցին։

Մեծ բազմութիւն ներկայ կը գտնուէր այս գործողութեան. Բազմութեան դիրքը թշնամական՝ բայց համեստ կերեւէր. Դէպք մը չպատահեցաւ։

Կը հաւատան թէ Աւստրիոյ դեսպան Պ. Մէթէրնիխ՝ Կասթէյնի մէջ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ կայսերաց տեսակցութեան վրայ պաշտօնական գիր մը մատոյց հանրապետութեան նախագահին։

Պաշտօնական լրագիրը կը ծանուցանէ թէ երկու կայսրութեանց բարեկամութիւնն ապահովագոյն բան մը չունի Գաղղիոյ եւ Եւրոպիոյ համար։

Ընդհակառակն, կըսէ պաշտօնագիրը, Աւստրիոյ կայսրն իր գործերը կատարեալ ազատութիւնը պահած է Գաղղիոյ հանրապետութեան հետ բարեկամական յարաբերութիւններ շարունակելու համար։

Արնիմ կոմսը ծանր հիւանդ է. կըսուի թէ լեղի հիւանդութիւն

մ՚ուՆի, որով կարող չէ Գ. Թիէրի՛ հետ խօսակցիլ։

Փարիզ 21 սեպտ. իրիկուն.

Գ. Ռօշֆօր ամուր բերդ մը տարագրուելու դատապարտուեցաւ։ Մուսօ պարզ աքսորանաց. Մօրէ հինգ տարի բանտարկութեան եւ հինգ հարիւր ֆրանք տուգանաց։

Կէրէի պատիժը մեղմացնելու համար տուած խնդիրը մերժուեցաւ։

Լոնտրա 22 սեպտ.

Սթանտարտ լրագիրը Ճիպրալթարէն հեռագիր մը կը հրատարակէ ծանուցանող թէ Մարոքի մէջ ապստամբութիւն մ՚ելած է կառավարութեան դէմ. Օրտատմիր Սիլիլցի բերդը պաշարած են, եւ թիւերնին հետզհետէ կ՚աւելնայ։

Մարսիլիա՛ 22 սեպտ.

Ալժէրիէն եկած լուրերը կը ծանուցանեն թէ ապստամբաց հնազանդութիւն յանձն առնալը կը շարունակէ։

Լոնտրա 21 սեպտ.

Կալկաթայի առաջին դատաւորն իր սուած վէրքէն մեռաւ։

Լոնտրա 22 սեպտ.

Օսմ. Քօնս.		45¼
» փոխ.	1865	61¼
» »	1869	56¼
Անգղ. Քօնս.		92½
Ռանթ թուրք		54¼
Օսմ. Նոր փոխ. զեղչ.		1 ½ %

Փարիզ 21 սեպտ.

Ռանթ Գաղղ.		56,35
» խառ.		60,40
Օսմ. Քօնս.		46,57 ½
» փոխ.	1869	293,75

Լիվերփուլ 21 սեպտ.

Բամպակ, Մ. Ն. Օ. 9¼
Ծախուած 8000 հակ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ՝

Հասարակային շինութեանց պաշտօնէի խորհրդական (միւսթէշար) Ալի պէյը Կ. Պոլսոյ քաղաքապետ անուանեցաւ, փոխանակ Հայտար էֆէնտիին։

Արտաքին գործոց պաշտօնատան թէրճիւմ էֆէնտի Օտեան Գ. էֆէնտին Հասարակային շինութեանց պաշտօնէի խորհրդական անուանեցաւ։

Ոստիկանութեան նախորդ. տնօրէն Արիֆ փաշան Տարի Շուրայի նախագահ անուանեցաւ, փոխանակ Ֆէրիդ Ալի Ռաշիտ փաշային, որ Վիտինի պահապան զօրաց հրամանատար անուանեցաւ։

Պետութեան խորհրդին մէջ նոր անուանումներ լինելուն առթիւ հին անդամներէն ոմանք անդամակցութենէ հանուեցան եւ մնացեալները կրկին հաստատուեցան։

Հրաժարեալներն են, վերջերս շինանալի՛ քաղաքապետութեան խորհրդին նախագահ Գալոբի պէյ, անտառաց վարչութեան տնօրէն Գալոստեան Պետրոս էֆէնտի, Գասպար պէյ, Վորդան պէյ, Մէըրըկեան Պօղոս պէյ, Միւթիատի պէյ, Թանչօ էֆէնտի, Միխայէլ էֆէնտի, Նորկովի էֆէնտի, Տէրվիշ պէյ եւ Մէհմէտ փաշա։

Իզմիրի կուսակալ Սապրի փաշան եկեր Կ. Պոլիս հասաւ։

Կ՚ըսուի թէ փոխանորդ Գօլթրըը Մէհմէտ փաշային Թոփուզոյ գ"ուլը ժամանցներուն բամբեցնելու համար յատուկ յանձնաժողով մը կազմուած է Բարձր. Քիոսքի փաշայի նախագահութեան ներքեւ, եւ թէ վաճառներու Գամուտիկի ծովեզերեայ առխորանոցը ծախուելով՝ պարտքերուն պիտի վճարուի։

Բ. Դուռը 1872 տարւոյն Պիւտճէն պատրաստելու համար յանձնաժողով մ՚անուանեց, որոյ նախագահն է արտաքին գործոց պաշտօնեայ Քէմալ փաշան, եւ անդամներն են Վէքիլ Ճէվտէթ փաշա, Բիրանի փաշա, եւ Գոյումճեան Պետրոս էֆէնտի։

Կ՚ըսուի թէ Վիէննայի Օսմանեան դեսպան Հալիլ Շէրիֆ փաշան յառաջիկայ շաբթուն մայրաքաղաքէս պիտի մեկնի յԻտալիա եւ անկէ Վիէննա։

Երկուշաբթի՝ օր մայրաքաղաքիս Ռուսական եւ Հելլենական դեսպաններն Յունաց Նորին Թագաւորին շնորհաւորութեան գնացին 'ի Գանտիլլի։

Կ. Պոլսոյ քաղաքապետութիւնը մայրաքաղաքիս պանդոկապետներուն խաներն ալ անկողնեւով մաքրութեան տնօրէնութիւններ ըրաւ։

Լէյլէթ հէնըլլը կը ծանուցանէ թէ Եգիպտոսի խտիւին հետ Բ. Դրան յարաբերութիւններ վերջին կերպարանք մ՚առնելու վրայ են Ալի փաշայի վախճանէն 'ի վեր։ Այս նպատակին մեծապէս նպաստած է կ՚ըսէ մայրաքաղաքիս Անգղիական դեսպանն ալ, որ խոստացեր է նոր Մեծ-Եպարքոսին թէ Անգղիոյ կառավարութիւնը Եգիպտոսի նկատմամբ խալիֆական միութեան սկզբունքը գործադրելու եւ է փորձ մը հաճութեամբ չպիտի ներէ։

Բ. Դրան Լոնտրայէն ընկերը վերջին փոխառութիւնը չկրցաւ յաջողիլ։

Նոր պատճառ կը համարին Ատրնէի եւ Վառնայի երկաթուղեաց ընկերութիւններուն Անգղիոյ Պօրսային մէջ հրատարակած պօլէթը, որով կը պնդեն թէ Օսմանեան դրանն քիչ մը ընկերութեանց խոստացած շահու երաշխաւորութիւնը չէ վճարած։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
ԽԱՀԱՄԸ ՈՍԿՈՒՈՅՆ

10	սեպտ.	ուրբաթ իրիկուն	49	7
11	»	շաբաթ առաւօտ		
		բացուեցաւ	48	24
		կէս օր	48	28

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՆՈՐ ԽԱՂ ՄԸ

ԷՋՄԻԱԾՆԱՅ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆԱԿԱՆ

Օրագիր Կ. Պոլսոյ կեդրոնական իշխանութեան իրաւասութիւնէն առանձնորդներ ազատ ընելու համար՝ ապակեդրոնացական սկզբանց պաշտպանութիւն քարոզելու ելած էր վերջին ատենները. մեր երբեմն առաջին յօդուածով մը ազգային վարչական դրութեան ապակեդրոնացական* ըլլալն ընդունեցինք անոր հանդերձ, 'ի սպառ հերքեցինք Օրագրի ազգակործան պաշտպանածը՛ ցոյց տալով Կեդր. իշխանութեան եւ գաւառային տեղական իշխանութեանց իրաւասութեանց ու պարտուց սահմանները։ Օրագիր խուսափելով դառնալ նոյն յօդուածը, յորում իր պաշտպանածն ու պաշտպանածներէն ուղած դատը կորսուած տեսնելով, անոր բանէ առաջ իր անկումը դարմանել փորձեց՝ պատասխանելով թէ մեր հետ համամիտ է, եւ 'ի հաստատութիւն մեր յօդուածներէն շատ մը տողեր ու պարբերութիւններ ալ թէ եւ կրճատեալ՝ մէջ բերելով. շարժ ուրեմն մեր է տարբերութիւններս բառ. բայց միանգամայն խնդիրը մեանամարելով իր պաշտպանելու պաշտօնն առանձնած առաջնորդին դատուելու խնդիրը օրինակ բերելով մեզի հարցուցեր ու զլեր թէ, Կեդր. վարչութիւն իրաւունք ունի՞ր զայն իր առեւանը դատելու, եւ այլն.

Մեք այս հարցմանց պատասխան իսկ չտուինք, այլ բաւական համարեցանք Օրագրի այն խօսքով թէ մեր է տարբերութիւննիս. որովհետեւ մենք հիմնական սկզբունքներն որոշած եւ կեդրոնին ու Գաւառաց իրաւասութեան սահմանները գծած էինք, եւ Օրագիր ալ համամիտ եղած էր. մինչեւ իսկ մեր մէկ բառն անգամ քննադատած չէր. ասկէ աւելի ինչ համաձայնութիւն կրնար ըլլալ. ասոր իր մէջ բերած մասնաւոր խնդրոյն նկատմամբ ըրած հարցմանցն անոր համար պատասխանել հարկ չտեսանք որ, սկզբանց մէջ համաձայնելէ ետեւ, հարկաւ պիտի համաձայնէինք նաեւ նոյն սկզբանց հետեւանքն եղող մասնաւոր խնդրոց մէջ ալ. բայց այդ առաջնորդական մասնաւոր խնդիրը լուծելու համար Ազգ. Վարչութեան համապատասխանութիւնը լաւ կարդ էր. որովհետեւ հոն պիտի կարենար տեսնել թէ, ասոնց պաշտպանական դատն ինչ եղած ըլլալը, եւ Կեդր. իշխանութեան միջամտելու իրաւունք ունեցած պարագաներն որոնք վերաբերիլը։

Այսպէս խնդիրը հրապարակէն իր լուծումն առնելով կարծած ատենիս, յանկարծ նորէն կարծարծի Օրագիր մեր յօդուածին հրատարակութենէն 11 օր ետքը եւ իր համամտութիւնը հրապարակաւ յայտնելէ մէկ շաբաթ ետեւ, տեսնելով որ իր պաշտպանել ստանձնած դատը նոյն իսկ իր հաւանութեան տակէն ալ 'ի սպառ կորսուած է, կ՚աղաղակէ « մեր է տարբերութիւններս բառն ըլլալուն վրայ, քանզի իր 344 թուահամար յօդուածով մը համամիտ չլինած ըլլալը կը յայտնէ, եւ իր պաշտպանել ուզած առաջնորդը Կեդր. իշխանութեան իրաւասութեան ներքեւէն ազատելու համար՝ Ցանկատանի Հայոց Ազգ. Կեդր. իշխանութեան կրօնական տեսչութիւնը, ազգային միութեան այն հոյակապ շէնքը 'ի հիմանց քանդելու փորձ կը փորձէ։ Բայց Օրագիր իր նոր սկզբունքը յայտնել ու պաշտպանել կարենալու համար՝ օգուտ քաղել կ՚ուզէ մեր խօսքերը այլայլել ու կրճատել* այսպէս.

« Թէկեան չկարենալով ուրանալ այդ «գերագոյն աթոռոյն գերագոյն տեսչա«կան անժխտելի իրաւունքը, բայց կուսոյ «առնելով, աւարտելով թէ՝ այդ աթոռը այ«ժմ իր հոգեւորական տեսչութիւնը գոր«ծադրելու վիճակին մէջ չէ . . . »

Եւ կը հետեւցնէ թէ, « ի՛նչ բան է «այդ առարկութեամբ Պոլսոյ Պատրիար«քութեան առաջ անոր տեսչական իրա«ւունքը . . . » « Կը տեսնենք երեւակա«յականներ՝ որք Էջմիածնայ արգի վի«ճակին անդարմանելի համարելով, նա«խանտեալ իր տեսչութիւնը գործածե«լու անկարող դառնալով՝ Պոլսոյ Պատրիար«քութիւնը անոր տեղ կանգնեն . . . » «Էջմիածին իր տեսչութիւնը վարելու վի«ճակին մէջ չէ կ՚ըսեն, եւ այս առարկու«թեամբ Պոլսոյ Պատրիարքը կը կաթողի«կոսացնեն։»

Օրագրի այս խօսքերուն արժէքը գտնելու համար նախ հոս կը դնենք մեր բուն խօսքերը. ահաւասիկ.

« Թէ եւ սակայն կրօնական մասը Վե«հափառ Կաթողիկոսին եւ իւր Սինոդո«սին կը պատկանի Հայաստանեայց եկե«ղեցւոյ սկզբանց համեմատ, սակայն Կա«թողիկոսն իր իրաւասութիւնն ուղղակի «Ընդհ. ազգին վրայ գործադրելու վի«ճակին մէջ չգտնուելուն պատճառաւ, այդ «պաշտօնն ալ միանգամայն Կ. Պոլսոյ կեդ«րոնին հաճութիւն գործադրելու վրայ է, իր «հեռնհատութիւնն վեր գործոց մէջ նո«րին Վեհափառութեան դիմելու պայմա«նաւ. այսպէս որոշուած է նաեւ Ազգ. «Սահմանադրութիւնը. սակայն այն օրէն «որ Սրբազնազոյն Կաթողիկոսն իր կրօ«նական գերագոյն հեղինակութիւնն սկսի «բանեցնել բոլոր Հայոց վրայ, այն օրէն «ընդհանրապէս կը դադրի Ցանկատանի «Հայոց Կեդր. իշխանութեան կրօնական «տեսչութեան մասը. բայց քանի որ Կա«թողիկոսն իր իրաւասութիւնը գործադ«րելու վիճակին զուրկ մնայ, Ցանկատանի «Հայոց կեդրոնական իշխանութիւնը ազ«գային կամ աշխարհական գործոց հետ «կրօնական գործոց վրայ ալ իր տեսչու«թիւնը պիտի գործադրէ, ու պէտք է որ «գործադրէ. այս կը պահանջէ եկեղեցւոյ «ու ազգին շահը, զոր Սահմանադրութիւնն «ալ պաշտպանած է. Ազգային ներկայ դրից «մէջ, Կ. Պոլսոյ Կեդր. իշխանութիւնը Ցան«կատանի Հայոց միութեան կապն է, ինչ«պէս նաեւ Էջմիածնայ Կաթողիկոսը հա«մայն աշխարհի Հայոց կրօնական միու«թեան կապը. բառնալ Կ. Պոլսոյ կեդրո«նին կրօնական տեսչութիւնը, առանց «կանխաւ Կաթողիկոսական ներկայ վիճա«կին ու իրաւասութիւնն իր նախնական «վիճակին վերածելու, խզել է Ցանկատանի Հայոց «միութեան կապը։»

Ընթերցողք թող բաղդատեն մեր այս խօսքերը Օրագրի գրածներուն հետ, եւ տեսնեն անոնց մէջ գտնուած մեծ տարբերութիւնը. մենք Կաթողիկոսին ներկայ վիճակն անդարմանելի համարեր ենք. մենք Կ. Պոլսոյ Պատրիարքը Կաթողիկոսացնել ուզեր ենք։

Ուրեմն Օրագիր ինչ իրաւամբ մեր խօսքերը կ՚այլայլէ եւ հակառակ իմաստ անոնց տալով կը հրատարակէ. ո՞ր օրէնքը այս կը ներէ, եւ ո՞ր պարկեշտ անձ կը նուաստանայ այս միջոցները գործածելու, թող որ չի խղճար անգամ անոր անձին իր ազգային դատը ներկայացնելու, որուն կարգը կը գտէ նաեւ զիս. ինքը յանուն արդարախոհութեան առաջնորդ մը պաշտպանելու նախկական պաշտօնն բռնանձնած է եղեր, սակ իրաւունք մ՚է գուրեկնելը մատնելով անոր դատը փաստերելու փորձ փորձել։

Զրպարտելը փաստարանել չէ. սուտը իրաւարանել չէ։

Հիմա տեսնենք թէ իմ խօսքերուս մէջ իրողութեան եւ ազգային իրաւանց դէմ բան կա՞յ։

« Կաթողիկոսն իր իրաւասութիւնն ուղղակի ընդհանուր ազգին վրայ գործադրելու վիճակին մէջ չգտնուելուն պատճառաւ» բառն եմ. սխալ եմ բառ. Կաթողիկոսն եթէ ուզէ այսօր եպիսկոպոսական քահանայ մը ուղղակի յէջմիածին 'ի գաւառ կոչել կարող է ըլլալ առանց Կ. Պոլսոյ Պատրիարքական միջնորդութեան, եւ առանց կարգէն դուրս մը պատրաստելու։ Ուրեմն «Կաթողիկոսն իր իրաւասութիւնն ուղղակի ընդհանուր ազգին վրայ գործադրելու վիճակին մէջ չէ այսօր» ըսելս իրողութեան դէմ չէ եղեր. բայց ասիկը՝ անոր այս վիճակը կը փոխէ եղեր, անոր տեսչութիւնը ուղղակի իր վրայ բանեցնել տալու միջոցներ կը խորհի ու կ՚աշխէ եղեր. սակ ուրիշ խնդիր է. մեր բառերը ներկային համար

* Ըմանց ախորժելի չէ երեւցած մեր Ազգ. վարչական դրութեան համար այս բառն ընդունելնիս. եթէ բառն է իրենց անախորժ երեւցածը, մեք իսկ համակարծիք ենք թէ, աղէկ այս անտակ բառերու գործածութիւնը պէտք չէ որ ընդունի. իսկ եթէ դրութեան համար է, պէտք է խոստովանիլ թէ մեր Ազգ. վարչական դրութիւնն աւելի ապակեդրոնացական կրնայ կոչուիլ, զոր մեր առաջին յօդուածով պարզեցինք, քան թէ կեդրոնացական, յորմէ շատ հեռու կը գտնուի մեր Ազգ. վարչական դրութիւնը։ Ազգային ժողովը մ՚այլ կարծեր է թէ վարչութիւն մը ապակեդրոնացական եղած ատեն ծխական գերը կեդրոնէն բոլորովին անկախ կ՚ըլլան։ Բայց մեր Ազգ. վարչական դրութեան ապակեդրոնացական սահմանները պէտք չէ հասկընել թէ մեր վարչական վարկենի դրութեան փոփոխութիւն կրկնելու՞ հարկ կ՚ըլլայ. հետ այդ պարագայքը մենէ. մենք ազգին իր վարչական դրութիւնը փոխել տալու միտում ունեցողներէն չենք, այլ 'ի վաղուց անտի պահպանած դրութեանը ջատագովն ենք։

* Օրագիր անցեալ անգամ մեր խօսքերը մէջ բերած ատեն, անոնց մէջէն խիստ կարեւոր բառ մը կրճատած է, որով մեր խօսքին բոլոր իմաստը յեղաշրջուած է. մենք ըսած էինք, «Ինչ որ փարիզի հասարակականները վերջին օրերս կուշին իւր՝ ձեռք անցնել կ՚ուզէին, մեր ազգն 'ի վաղուց անտի ունի կը վայելէ»։ բայց Օրագիր «ունի» բառը կրճատած է չգիտեմ ինչ իրաւունքով, որով մեր խօսքին բոլորովին հակառակ իմաստ առնել տալու պատճառ հնարուելիքներ հանած է, զորս քիչէն անգամ նշմարելի է։

եր եւ ոչ թէ ազգային, ինչպէս մեր հետեւեալ խօսքը, որ մի եւ նոյն յօդուածին մէջ լսած ենք. նոյնը կը հաստատէ. «բաժնել Կ. Պոլսոյ եկեղեցին կրօնական տնօրէնութիւնը, [illegible] — [illegible] է Տաճկաստանի Հայոց միութեան կոտորը»

Կը զարմանալ բնաւ չենք թէ. «այդ պաշտօնն ալ (կրօնական տնօրէնութիւնը) Կ. Պոլսոյ եկեղեցւոյ [illegible] վրայ է, իր ձեռնհասութենէն վեր գործոց մէջ Նորին Վեհափառութեան գիտելու պարտաւոր» ։ սխալ է. իրողութեան դէմ է. Սահմանադրութիւնն ալ այսպէս չի տրամադրեր։

Օրագիր փոխանակ ինքն դէմ ելլելու թէ ազգին գործոց ամբողջութեան եւ դորն հակառակ Սահմանադրութեան դէմ ելլէ. բարեկարգողաց վերաքննութեան ալ ժամանակ է, առիթը ձեռքէ չփախցնել. Կ. Պոլսոյ Կեդր. Վարչութեան Տաճկաստանի մէջ կրօնական տնօրէնութեան իրաւասութիւն տուողը ես չեմ, Ազգ. Սահմանադրութիւնն է, որ կըսէ. «կրօնական ժողովոյ պաշտօնն է Ազգ. կրօնական գործոց [illegible] տեսչութիւնը» Յօդ 28.

Օրագիր իր յօդուածովը Կ. Պոլսոյ ատեանին, կամ նոյն է ըսել Կեդր. Վարչութեան կրօնական տնօրէնութիւնը բացէ 'ի բաց ջնջել ուզած է՝ Տաճկաստանի մէջ առաջնորդական աթոռներուն վրայ նախագահութիւն մը միայն անոր ընծայել. բայց ըսել է թէ Օրագիր նոր խնդիր մ'ալ կը յարուցանէ, այն է՝ ջնջել Կ. Պոլսոյ կրօնական տնօրէնութեան իրաւունքը եւ զայն յանձնել Վեհափառ Կաթողիկոսին ազգային գործադրութեանը։

Օրագիր, բատ որում խմբագիր հրապարակաւ, եւ բատ որում Երեսփոխան ընդհ. ժողովոյ մէջ, ազատ է այսպիսի խնդիր մը յարուցանելու, եւ Երեսփոխանական ժողովն ալ զայն ընդունելու կամ մերժելու*. բայց Օրագիր պարտի գիտնալ թէ, մինչեւ որ այս խնդիրը լուծուի ու իր վերջնական լուծումն առնու, թէ եւ իր փափաքած կերպովը, ներկայ առկախական խնդիրները, որոյ կարգէն է անշուշտ Պրուսայու առաջնորդական խնդիրը, բատ վաղեմի սովորութեան եւ Ազգ. Սահմանադրութեան համեմատ Տաճկաստանի կեդրոնին կրօնական տնօրէնութեան իրաւանց համեմատ կրնան լուծուիլ։

9 սեպտ. 1871 — Թ. Պ.Կ.
Կ. Պոլիս

. . . Խմբագիր.

Վերջի ամիսներս Զէյթուն,** Զ. կամ Զէյթ. ասպատակութեանց հրատարակութիւններ կը տեսնուին քանի մը ազգային թերթերու մէջ. մենք չենք ուզեր քննադատել այդ. ինքնակոչ Զէյթունի անդամ խորհրդածութիւնները, այլ բաւական կը համարինք յայտնել թէ, «մենք պաշտօնական գիրք չունինք» ըսող այդ. Զէյթունը, Երեսփոխանական ատեան մ'է, բատ ձերուկ ինքը փոխանորդն Երեսփոխան մի է, որ 10 տարիէ 'ի վեր երեւ[illegible] անդամ մը [illegible] պատճառաւ չեմ կարող ընդհ. ժողովոյ սրահին ներկայ գտնուիլ, բայց կը յանդգնի համարձակ խօսել Երեսփոխանական ժողով

* Պատեհ առիթիւ առանձին յօդուածով մը մենք ալ մեր կարծիքն այս խնդրոյն վրայ պիտի հրատարակենք, եւ այն ատեն բնականաբար պիտի պարտաւորինք քննադատել նաեւ այս մասին Օրագրին անհիմն եւ անհեթեթ առարկութիւնները։

** Այս գիտակցութեան խմբագրին հիւպատոսութեան Օրագրով անհեթեթ յօդուած մը հրատարակած է, որոյ մէջ խել մը հոգւոյն անձանի բառեր հնարելէ ետեւ, ինչպէս կեդրոնացականութիւն, ապակեդրոնացականութիւն, կեդրոնաձեւութիւն եւ այլն, յանդգնած է նաեւ իր չը գիտցած Գաղղիերէն լեզուին մէջ առանց համապատասխանող բառեր հնարելու, ինչպէս Կանթոնալիզմ, որ բնաւ չկայ Գաղղիերէն լեզուին մէջ (Դիմն. Խմբ.)

մը, որով օրինաց տրամադրած հրամանին խօսք կու տայ։

Այսպիսի Երեսփոխան մը որ իր ժողովը կը խոթէ, եւ հրատարակութեան սանձը կը նուաստացնէ, «պաշտօնական գիրք չունինք» ըսելով, եւ ներքը գիտնալ անգամ հասարակութիւնը խաբելու, ազգին մէջ վրդովմունք հանելու փորձ կը փորձէ, այսպիսի Երեսփոխան մը ընտրողաց իր կոչմանն անարժան եւ հասարակութեան արհամարհանաց արժանի է։

Ինչ բեմ . . . խմբագիր, որ 'ի դիւրութիւն միայն ընթերցողաց եւ 'ի դիտաւորութիւն մեր Հարեւ[illegible] պարոնին, ներկայս հրատարակելու շնորհն ընէք։ * *

10 սեպտ. 1871
Կ. Պոլիս.

Թ. պաշտօնի բարմալէ սուրբ [illegible] թեամբ հետեւեալ նամակը գրուած է մեզ հրատարակելու խնդրանօք։

. . . Խմբագիր.

Ազգօգուտ լրագրիդ 1125 թուոյն մէջ գեւղեկէ թեմակէն գրկուած նամակ մը ընթերցուեցաւ մեզ ոչ սակաւ տրտմութիւն պատճառելով անանելով թէ կան մեր ազգին մէջ նենգամիտ անձինք, կրնամք ասել հայրենիք դաւաճաններ, որք թուրքաց անուն գին յառաջադիմութեան աստղերէն եղող վարժարանները խափանելու իրենց ուսուցիչ մը ներմուծելով եւ ազգասիրութեան քողով իրենց ծածկելով հօն կապաստանին զանոնք 'ի գործ դնելու։

Չենք կարենար ուրանալ մեր անծանօթ նամակագրոյն եւս այն կարգի մարդիկներէն լինելը, որ իւր անխիղճ եւ վեր ընթացքը տրտմեցնելու ազգասէ հայրենասիրութեան [illegible] պարագայ համարած է։

Ցարդ խմբագիր, ներեցէք մեզ կեանք մի քննադատենք որ այնքան ազգասէր կարծեցեալ նամակագրին էֆէնտին գերագոյնս եւ այդ վարդապետներեան վարժարանին նկարագրութիւնը ճշմարտապէս ըրած է։

Մինչ եւ անծանօթ պարոնը բարեկրթութեան դասատու Տ. Մ.-ին սկզբունքներուն հակառակութիւն յայտ վարժարանիս տնօրէնութեան դէմ գրած անփոյթ խօսքերը իրեն ողջ գիտութեան բարոյին անտեղեակ եւ անկիրթ մարդ մը ըլլալը կը ցուցանեն. որովհետեւ թէեւ սոյն էֆէնտիին միտքը ամ-ելի անօրէնին անձնական յարգութեան դպչիլ. բայց թէ անոր դպրոցական կառավարութիւնը քննել է, բայց մենք յառաջաց հետ տնօրէնութեան թէ բաղձանքը, թէ հոգածութիւնը եւ թէ ընտիր յառաջ կարգը փինալով մինչեւ ցարդ դրած եղած ենք եւ այժմ եւս գալուցին յառաջդիմութեան եւ բարեկրթութեան մասին ցոյց տուած անխոնջ աշխատութեանը համար մի միայն մեր խորին շնորհակալիքը մատուցանել պարտք կը համարինք, եւ համոզուած ալ ենք որ յարգոյ տնօրէնին իւր բարոյ պաշտօնէութեանց մէջ ունեցած փորձառութիւնը նամակագրին սուտ հերքելու համար (եթէ ան ալ կոյր չէ) կրնան ամենեւին աչքի պիտի գրաւէին։

Դարձեալ եւ [illegible] խնդրոյն կը խնդրենք [illegible] որ իւր գիտոյ [illegible] թերութեան եւ անպիտան [illegible] հասարակաց [illegible] իր բանիները։

Միանգամայն տնօրէնութեան [illegible] դասատուին մէջ գտնուած եւ ամենէն լաւագոյն համարուած նոյն դասատուներէն կարենալ

թերութիւն գործած չըլլայ. որովհետեւ [illegible] կնիքը [illegible] դաստիարակաց ընդունելութեան համար Պոլսոյ ուսուցիչներուն գիտել հարկ կը ըլլայ, որուն վարժարանիս հասոյթն անբաւականութիւնը 'ի բաց առելով [illegible] գործոյն վարժարանս [illegible] կարգաւորութիւնը եւ առանց [illegible] թիւնը, [illegible] խորհրդոյ [illegible] Պատրիարք Հայր եւ Ազգային Վարչութիւն [illegible] մեզ [illegible] գտնուն [illegible] դասատուաց ընդունելութեան բարեհոգնն։

Նաեւ չենք կրնար լռել կենալ քօղարկեալ պարոնին վարդապետներեան փարժարանը Մամիկոնեան անուանելուն համար որ հասարակութեան առջեւ իր ազնուութենէն ուրիշ հետեւանքը չունի։

Ի վերջոյ, մեք դիւզացիքս կը յայտնեմք անծանօթ հայրենասիրին որ ուրախ պիտի ըլլանք, եթէ յերեւան գայ գործով իւր արժանաւորութիւնը կը յանձնենք իրեն դպրոցին տնօրէնութիւնը թէ մի անգամ իւր հանի ալ հաճայկելու դեռամանալ։ Այլ թէ ոչ՝ կը խրատենք զոյն ոչ իր յանդգնութեանց ու անպատշաճ սաւթեանց վերջ տայ, որոց ոչ թէ կարեւորութիւն տալով հերքման համար, այլ միայն Պոլսոյ եւ ուրիշ գաւառաց ազգայնոց առջեւ ճշմարտութեան յայտնի լինելու համար մեր պատասխանագրութ ձեռք զարկինք։

. . . Խմբագիր, թէ անօրէնութեան եւ թէ դասատուաց դէմ եղած խորհրդական անդրանկան քննութեան չուզելով հասարակութենէն ծածկեցանել, Մամուլէկ էֆէնտիս լրագրոյն 1670 թուոյն մէջ մտնուած անձէ մը եկած եւ գիւղացին բան խոկ արտի նկարագրութիւնը եղած նոյն գրութիւնը հասարակաց ուշադրութեան յանձնելով կը խնդրենք ձեր ազգասիրութենէն ալ որ 'ի սէր ճշմարտութեան այս մեր պատասխանը լրագրոյդ էջերէն մին ընդունելու բարեհաճիք, որով մնամք յաւիտեան երախտապարտք։

Թուլաս 18 օգոստ. (Ստորագրութիւնք)
1871 — Թուլասու Աշակերտաց)

Մովսէս Արեւելեան լեզուաց Լազարեան ճեմարանի հայ լեզուի դասատու Մեծարգոյ Գ. Ամբրոս Շահազիզեանի յօրինած եւ 1865ին տպուած Լեւոնի վիշտ ոտանաւորով քերթուածն եւ ուրիշ զանազան բանաստեղծութիւնները այս օրերս մեր ձեռքը հասնելով, արժան կը համարինք անոնց մէջէն ընտրելագոյնները մերթ ընդ մերթ հոգ բանաստեղծ հարգուելը փառահ մինելով որ նորա ալ մեզ պէս պլնկերով պիտի կարդան ազնիւ Շահազիզեանի սիրուն տաղերը, որոց մէջ հայրենասիրական խանդ, բանաստեղծական կիրթ ճաշակ եւ գեղեցիկ լեզու մը փայլելապէս ուղղակիօրէն են կարծենք։

ՀԱՅՈՑ ՏԽՐՈՒԹԻՒՆ

Ա.

Հայկեան արտմութեամբ անհոգ հայրենիք,
Հէն ուխտաւորներիդ տրտմութեան տեսարան.
Կարմիրներին մէջ—մայ քո վիճակիդ—
Խեղդուած է կեանքդ. քեզ դարերու
Միմէ, [illegible] նորա համար էր
Քո օրինակեղ նահատակութիւն.
Քո ընդարմացեալ դղծած ղշանքներ,
Որ դառնացնոյ այժմ բանութիւն.
Նորա համար էր, որ Արարատ
Ընդունէնց իւր ծոց քաջ քաջ զիանոց,
Որ հնչէ Հայոց դիւցազնութեան բեւեռ,
Որ գժոն իր փոխանէն նորա տարող օրեր.

Բ.

Այսպէս արտմոյ թեւանս միակ ապաքինկայ,
Աշխարհ մորթամբ աշխարհէ Աստուծոյ,
Բարբարոսներից անյագ ձեռներից
Զրկուեցա՛ր վերջին ազատութենից։
Անձնել գաւառներից գաղթեցէք ավրեն,
Որով ներկուեցան պայծառն անայն,
Եւ անհետացաւ նշանքի շողքն.
Որպէս եւ ամբ բանտարկեալ.
Մի գաղթականաց խորին բուեթիւն
Ծածկել է վերուստ մաքի փոշոտը,
Միայն երբեմն տղաւ սուսերմայ,
Հերձելով անխնայ քո սարածութիւն,
Խեղդուած է րկան այդտեղ կերպակաւ։

Գ.

Այսպէս անյոյս, ազդութեամբ կնքած,
Գոլեւոր փայլ թալմերով ծածկած.
Մարտիրոսներից պայծառ մաքրած,
Եւ հերոսներից պանծալի դամբան,
Եւ վերջին չունը հարազատ կեանքի—
Բալ'ըն կորաւ տանյ մի հեռքի.
Եղա՛ւ որդարեւ Այսպէս Հայաստան
Վասնա եղին քեզ որ կը չարութեան.
Որպէս անպատիւ մի կողմնակոր
Նազալիկ գարնար ոտքերի ձեւին,
Որպէս խուար բանտ սեւացաւ քո օրն—
Ամօթ սանողն, ամօթ աւալն . . .

Դ.

Այժմ կորած ես, որպէս դագաղում,
Հանգչում օրհնել անընդմիջելի.
Քո նաւը ջարդվից—եւ ովքեր ծովի
Խաղոն լուեցաւ. այլ չէ'ն կատարում։
Աշա ձեռնդուար նախանձի ոգին,
Մի գժոխային ծիծաղ երեսին,
Նոյսամէ վերսոյ,—եւ փլատակներ
Տխուր պատկերով յառաջ են գալի—
Հրով ու սրով ամէն է աւեր,
Եւ ոչինչ չկայ որ նորից շարժվի.
Եւ Հայի կեանքը մեծամեծ չքնաւած
Որպէս սնոտիա անլքեղայած։

Ե.

Սեւաբեւ հերոյ ամենայն մի քաջ
Նշանակուած է. տատասկով փշով
Ծածկած պարտէզը, սոխակը ասէծող.
Անդամ չերը կատարի հայով
Չէն խանդավառ նենք քո ծոցակեն.
Մնա՛ց քո մէջ կէս, որ լողկքէին
Ո՛ն, թէ ձեր սիրտը խոռ սաղմուցած է
Մեծ—աշխարհային գործ ասոր կեանքից,
Նէկէ՛ք Հայաստան. նա ձեզ կ'սփոփէ,
Թէ ցմէք եւ ձեր մէջ մի ծանր թոյնի
Փլաց է նա այս, թէ եւ, ո՛վ սատր,
Գիտ՛ գօշեսո՛վ դագ. գաւ ի՜նչպէս ընկաւ։

Զ.

Դու տեսանո՛ղ մեն քո սիրու վիճակ
Դառն արտասուքի ալիքներ դաւակ.
Դատն արտասուքի . . . չարաղդ այդ տխուր,
Մի եւ ողբաժայ քո ցաւ խառն աչեր
Արծաթր հանկով յուսով կ'վորին.
Եւ սարաժելով յաղթական ձեւեր,
Բեւասողը հեռքն տեղաժ կ'սանենս
Եթէ քո այգին գոյութ չծաղկէ,
Թէ չ'կանաչի ծառը գիտութեան,—
Աւեր որջաշէ քեզ պիտի հնչէ.
Այսպէս է սերագիր Հայիդ պապական,
Մեհա՛ն, անսկաւ՛ւծը եւ հայրացեալ՛ն

1864 Օգոստ. 10

ԱԶԴ
ԼՍՍՐՐ՛Ն
ՍԱՄՕԹԻՒՍ Ա. Ե. Դ. Ի. ԲՈՒՌՆԱՄ ԸՆԿ.

11 Սեպտ. 1871 կիրակի երեկոյ ժամ 3

Յաւանիկոյ շարաթ երեկոյ սեպտ. 11 ժամ 3 ընկերութեանս ընթերցարանը հաւաքուելու երկու սեղ հանդէս այ բաց է որ պիտի ատենախօսէ Մեծ. Կարապետ էֆէնտի փանոսեան։ Մուտք 2 ղրշ. Տղայոց կէս գին
Ի Դիմաց
Վարիչ ժողովոյ
Ատենադպիր — Ատենապետ
Տ. Մ. [illegible] — Ալէքսան [illegible]

1871 սեպտ. 5 ի Կաղզուան.
. . . Խմբագիր.

Թաղիս կողմանէ երկու երեսփոխանաց քուէարկութիւնը կատարուեցաւ օգոստ. 22ին. քուէհամարն եղաւ 20 քուէով եւ հետեւեալ Պ.Պ. անձինք համեմատական քուէ առացան. Պ.Պ. Յովհաննէս էֆէ. Գրիգորեան

»	Յարութիւն	»	Մանուկեան
»	Միհրան	»	Սուքիասեան
»	Գրիգոր	»	Խորէնեան

Ասոր կը խնդրուի Պ.Պ. Թաղեցիներէն, որ բարեհաճին յառաջիկայ կիւրակէ վերոգրեալ Պ.Պ. անձինքներէն միայն երկուքին համար իրենց քուէներն Ս. Նիկողայոսին բերել. ժամը 5էն վերջ եկած քուէներն ընդունելի չեն: Նախագահ ընտրող. ժողովոյ.

Կիրակոս Յովսէփեան

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Կայսերական զօրաց համար դնուելիք 210.000 օխայ ոսպին 100 օխան 60 ղուրուշի առաջարկով գանուեցաւ. ուստի յառաջիկայ Երկուշաբթի օր սեպտեմբերի 13ին վերջնական դնատուութիւնը պիտի կատարի 'ի Տարի Շուրա ժամը 6ին միջոցները:

Յիշեալ ոսպը մատակարարել ուզող վաճառականք կը հրաւիրուին յիշեալ օր ժամը 6ին ներկայ գտնուիլ 'ի Տարի Շուրա:

6 սեպտեմբեր 1871
Ի դրան Սպարապետի

ԻԼԱՆ

ԵՂԻՆ ՊՕՂԱՃԸ ՏԻՒՔԵԱՆԸ

Թօփհանէյի Աթիշէ. Դաւլաբ ...

... Նօ 67

Իշպու Պօյաճը տիւքքեանը եէնի թէչքիլ օլունմուշ օլուպ, ճանֆէս, ամթլաս, գատիֆէ վէ գըրէպ կիպի հէր ճինս իփէքլի խալիս իւէ վէ չուհա, վէ քաշմիր, լաճօզ կիպի հէր ճինս եունլու խմթա վէ սէթրէ, բունլարըն վէ սէլէք կիպի հէր նէվ էշյայէ իփէքլի ...

օլունուր: 10

... Մօնէօ

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹՈՒՃԵԱՆ

Կ. ՊՕԼԻՍ ՉԻՆԻԼԻ ԽԱՆ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1871 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 12 ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ 'Ի ՆՈՐ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԲԱՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ — Բօսֆօրէն եկող շոգենաւները

12 15 Պէօյիւքտէրէէն Թարապիա Եէնիքէօյ. Էմիրկեան. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնաւուտքէօյ Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ.

12 30 Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ.

12 45 Պէյքօզ. Բաչաբաղչէ, Ռիֆաթ փաշա մահալլէսի Գանլըճա. Ա. Հիսար Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյ Գուզկունճուք.

1 Եէնիմահալլէ. Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա Եէնիքէօյ. Սթէնիա. Էմիրկեան. Ռ. Հիսար. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ:

1 45 Ռ. Ա. Գավաքէն Մէզարպուրնու, Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա Եէնիքէօյ. Էմիրկեան Ռ. Հիսար Պէպէք. Արնաւուտքէօյ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ Գապաթաշ.

2 15 Պէօյիւքտէրէէն Պէյքօզ Բաչաբաղչէ Գանլըճա. Ա. Հիսար. Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյ Գուզկունճուք.

2 45 Եէնիմահալլէ Մէզարպուրնու Պէօյիւքտէրէ, Թարապիա. Եէնիքէօյ Էմիրկեան Ռ Հիսար Արնաւուտքէօյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ:

3 45 Պէօյիւքտէրէէն Պէյքօզ. Բաչաբաղչէ. Ռիֆաթ փաշա մահալլէսի. Գանլըճա. Ա. Հիսար. Գանտիլլի. Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյ.

4 Մէզարպուրնուէն Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէօյ Սթէնիա Էմիրկեան Ռ. Հիսար. Պէպէք Արնաւուտքէօյ.

4 30 Եէնիմահալլէէն. Մէզարպուրնու. Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա Եէնիքէօյ Էմիրկեան. Ռ. Հիսար. Արնաւուտքէօյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ Գապաթաշ.

5 45 Եէնիմահալլէէն Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէօյ Էմիրկեան Ռ. Հիսար. Արնաւուտքէօյ Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ:

6 15 Եէնիմահալլէէն. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Պէյքօզ Եէնիքէօյ Էմիրկեան Գանլըճա Ռ. Հիսար, Գանտիլլի. Արնաւուտքէօյ. Պէյլէրպէյ. Օրթաքէօյ Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ Իւսկիւտար.

7 45 Եէնիմահալլէէն Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա Եէնիքէօյ. Էմիրկեան. Ռ. Հիսար. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ.

8 45 Պէօյիւքտէրէէն. Պէյքօզ Բաչաբաղչէ, Ռիֆաթ փաշա մահալլէսի. Գանլըճա. Ա. Հիսար. Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք. Իւսկիւտար.

9 Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա Պէյքօզ Էմիրկեան Պէպէք Արնաւուտքէօյ. Պէյլէրպէյ. Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ:

9 45 Եէնիմահալլէէն Մէզարպուրնու. Պէօյիւքտէրէ Թարապիա Եէնիքէօյ. Ռ. Հիսար. Արնաւուտքէօյ Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ Գապաթաշ:

11 Պէօյիւքտէրէէն Թարապիա, Էմիրկեան, Արնաւուտքէօյ. Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ:

Կ. Պօլսէն ելող շոգենաւները

1 30 Պէշիկթաշ Օրթաքէօյ. Գուրուչէշմէ. Արնաւուտքէօյ Ռ. Հիսար Էմիրկեան. Եէնիքէօյ. Թարապիա. Պէօյիւքտէրէ. Մէզարպուրնու. Եէնիմահալլէ:

2 Գապաթաշ. Իւսկիւտար. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք Օրթաքէօյ. Պէյլէրպէյ. Արնաւուտքէօյ. Գանտիլլի. Ռ. Հիսար Գանլըճա. Էմիրկեան. Եէնիքէօյ. Պէյքօզ. Թարապիա. Պէօյիւքտէրէ Եէնիմահալլէ:

2 30 Պէշիկթաշ Օրթաքէօյ Արնաւուտքէօյ. Պէպէք Ռ Հիսար Էմիրկեան Եէնիքէօյ Թարապիա Պէօյիւքտէրէ Եէնիմահալլէ:

3 Իւսկիւտար Գուզկունճուք Պէյլէրպէյի Չէնկէլքէօյ. Վանիքէօյ. Գանտիլլի. Հիսար, Գանլըճա. Ռիֆաթ փաշա մահալլէսի. Բաչաբաղչէ Պէյքօզ Պէօյիւքտէրէ:

3 30 Գապաթաշ. Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Արնաւուտքէօյ Պէպէք Ռ. Հիսար. Էմիրկեան. Եէնիքէօյ. Թարապիա. Պէօյիւքտէրէ Մէզարպուրնու Եէնիմահալլէ:

4 30 Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ Արնաւուտքէօյ Ռ. Հիսար Էմիրկեան. Եէնիքէօյ. Թարապիա. Պէօյիւքտէրէ, Եէնիմահալլէ,

6 Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ Պէյլէրպէյ. Արնաւուտքէօյ Գանտիլլի Հիսար Էմիրկեան. Եէնիքէօյ. Պէյքօզ. Թարապիա. Պէօյիւքտէրէ:

7 30 Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Արնաւուտքէօյ. Պէպէք Ռ. Հիսար. Էմիրկեան. Եէնիքէօյ. Թարապիա. Պէօյիւքտէրէ. Եէնիմահալլէ:

9 Պէշիկթաշ Օրթաքէօյ Արնաւուտքէօյ Ռ. Հիսար. Էմիրկեան. Եէնիքէօյ. Թարապիա. Պէօյիւքտէրէ:

9 15 Գապաթաշ Գուզկունճուք. Պէյլէրպէյ. Չէնկէլքէօյ Վանիքէօյ Ա. Հիսար. Էմիրկեան. Պէյքօզ Թարապիա. Պէօյիւքտէրէ Մէզարպուրնու. Ռ. եւ Ա. Գավաքները:

10 Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Գուրուչէշմէ. Արնաւուտքէօյ Ռ. Հիսար Էմիրկեան Եէնիքէօյ. Թարապիա. Պէօյիւքտէրէ Մէզարպուրնու Եէնիմահալլէ:

10 30 Պէյլէրպէյի. Չէնկէլքէօյ. Վանիքէօյ. Գանտիլլի. Հիսար Գանլըճա Ռիֆաթ Բաչա մահալլէսի. Բաչաբաղչէ. Պէյքօզ Պէօյիւքտէրէ:

10 30 Պէշիկթաշ Պէպէք Ռ Հիսար. Էմիրկեան. Սթէնիա. Եէնիքէօյ Թարապիա Պէօյիւքտէրէ. Մէզարպուրնու.

11 Գուզկունճուք. Պէյլէրպէյի. Չէնկէլքէօյ. Վանիքէօյ Ա. Հիսար Գանլըճա Բաչաբաղչէ. Պէյքօզ:

11 Գապաթաշ Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Արնաւուտքէօյ. Ռ. Հիսար Էմիրկեան. Եէնիքէօյ. Թարապիա Պէօյիւքտէրէ:

11 30 Գապաթաշ. Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Գուրուչէշմէ. Արնաւուտքէօյ:

Իւսկիւտարու շոգենաւաց երթեւեկութիւնը

Իւսկիւտարէն Կ. Պօլիս ժամ		Կ. Պօլսէն Իւսկիւտար ժամ	
12 30		12 45	
1		1 15	
1 30		1 45	
2		2 15	
2 30		2 45	
3		3 15	
3 30		3 45	
4		4 15	
4 30		4 45	Պէշիկթաշ հանդիպելով
5		5 15	
5 30		6	
6		7 30	
8		8 10	
8 30		8 40	Պէշիկթաշ հանդիպելով
8 50	Պէշիկթաշ հանդիպելով	9 10	
9 10		9 40	
9 40		10 10	
10		10 30	
10 40		10 50	
11		11 10	
11 10		11 30	
11 35		11 45	
12		12 5	

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
(ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԼԻՐԱՅԻ ՀԵՏ 100 ՂՈՒՐՈՒՇԷՆ)

Լոնտրա 3 ամիս	ղուրուշ	108
Մարսիլիա	»	

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Անգղ. լիրա	ղուրուշ	109,15
Նաբօլէոն ոսկի	»	87,20
Իմբէրիալ ռուս	»	89
Քերբմէց	»	51,22
Հինդ ֆրանք	»	—
Հինգնոց	»	104,20
Պղինձ	»	117 30

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ԱՐՄՏԻՔ

Ցորեն կարծր Պէսարապիա	26	—28
» » Աղազ	26	—30
» » Պուլկէք	26	—28
» » Պուրկազ	23	—25
» » Թէքիրտաղ	23	—25
կակուղ Աղազ	24	—27
» » Պէսարապիա	29	—30
Կիրքա Թունա	24	—27
Ցորեն կակուղ Պուրկազ	20	—24
Վառնա	20—24	
» » Պուլկէք	22—26	
Եգիպտացորեն Թունա	16—17	
» Անատոլ.	16—17	
Գարի Թունա	10—11	
» Անատոլ.	10—11	

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

ԽՈՋԱԿ ՁՈՐ

Պուրսա	ղուրուշ	30—45
Անատոլու	»	
Վօլօս		
Էտիրնէ	»	
Ճանկամ	»	

ԲԱՄԲԱԿ — Ղուրուշ

Ազմիր	օխա	9 —
Իզմիր	»	10 —
Ադանա	»	9½—
Պարսկաստան	»	7½—
Վրաստան	»	7½ —

ԲՈՒՐԴ

Անատոլու լուացուած	օխա	15½—16
» չլուացուած	»	7—8
Ռումէլի լուացուած	»	17—
» չլուացուած	»	7½—8½
Վրաստան լուացուած	»	10½—
» կէս		12 —
» չլուացուած	»	17 —
Ճապոնեա	»	10 —
Լօկի ճէհիր	»	9 —

ՄԱԶԸ

Պարսկաստան	օխա	10½—
Անատոլու	»	9½
Ճերմակ	»	—

ՃԷՕՐԻ

Գայսերի Ա. տեսակ		օխա	19—20
» Բ.	»	»	18 —
Ընկիւրիւ	»	»	18 —
Թօգաթ	»	»	18½—
Աքշէհր	»	»	17 —
Եօզղաթ	»	»	16—17
Զօրում			16—17

ԹԻՖԹԻՔ

Ընկիւրիւ	օխա	48	—50
Գաստամօնու	»	48	—50
Պէյբազար	»	48	—50
Չէրքէզ	»	48	—50
Վան	»	26	—

ԱՅԾԻ ՄՈՐԹ

Ամասիա	9½—10կտոր	մէկ Օ. Լ.		
Եօզկատ	»	»	»	»
Սիվաս	»	»	»	»
Էրզրում	»	»	»	»
Գայսէրի	»	»	»	»

ՁԷԹ

Մուտանիա	օխա	6½—
Այվալը	»	6 —
Սաքըզ	»	9 —
Միտիլլի	«	6½—

Պղինձ Թոզաթ երկրին մէջ		9½	—10
Սալէպ Գաստամօնու	օխա		—
Ափիօն	»	250	—
Քիթրէ	»	24	—
Յուսամ	»	4	—4½
Կասուտա Անատ.	Քիլէ	30	—33
» Ռումէլի	»		—
Մետաքս Պարսկ. Րէշտ	»	47	—52

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

		ղուրուշ
Խամվէ Ռիօ Ա. տեսակ 100 օխ.		830—930
« Բ. »	»	
Եէմէն	»	16
Շաքար փոշի Անգղ. Նեղ.		260—262
» » Գաղղ.	»	—
» գլուխ Գաղղ.		310—315
Զայ Քօնկօ	հոխան	21 —23
» Բէքօ ծաղիկ	»	45 —70
Անագ (զալայ)	կենդ.	930 —950
Պղպեղ (պիպէռ)	օխա	9 —9½
Լեղակ (չիւիտ) Պէնկալա	»	135 —170
» » Մատրաս	»	— —
Զինկ տախտ. 100 հոխա Ֆր.		90 —
Երկաթ ձողաձեւ		58 —60
» տախտակ		72 —
» բեւեռոյ		64 —66
Քարֆիճա		120 —
Բրինձ Իտալիոյ 100 Քիլ.Ֆր.		42½
Կարագ եղ Ռուսիոյ	ղրշ.	13 —14
Խավեար	»	52 —26